

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Iako je Ustavni sud još 22. jula utvrdio da je veći deo odredbi Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju, usvojenog 31. avgusta prošle godine, nesaglasan sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, ova odluka ni do kraja avgusta nije bila objavljena u Službenom glasniku Republike Srbije.

Činjenica objavljivanja odluke Ustavnog suda u Službenom glasniku od značaja je zato što je članom 58. Zakona o Ustavnom sudu predviđeno da zakon za koji Ustavni sud utvrdi da nije u saglasnosti s Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorom, prestaje da važi tek danom objavljivanja takve odluke Ustavnog suda u Službenom glasniku. Neobjavlivanjem odluke, praktično se produžava važnost zakona koji je već proglašen neustavnim. Autori ovog izveštaja nisu zabeležili nijedan slučaj primene neustavnih odredbi Zakona o javnom informisanju tokom avgusta, ali ih je moglo biti, zato što su formalno i dalje na snazi. Sporost u objavljivanju već donetih odluka Ustavnog suda svakako nije dobra, izaziva pravnu nesigurnost i mogla bi da kreira opasan presedan.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Implementacija Zakona o radiodifuziji, u ovom izveštaju, u jednom delu biće obrađena i kroz odeljak koji se bavi monitoringom rada nadležnog regulatornog tela, Republičke radiodifuzne agencije.

2.2. U intervjuu za „Danas“ od 23.8.2010. godine, portparol Republičke radiodifuzne agencije, Srboљjub Bogdanović, navodi da su prekršajne prijave koje je podnosila RRA, disciplinovale emitere. Naime, po Bogdanoviću, najviše prekršaja odnosi se na propuštanje označavanja programa koji mogu biti štetni po decu. Sem ovog prekršaja, emiteri često krše i zabranu emitovanja pojedinih sadržaja u vreme kada su oni dostupni deci i maloletnim osobama. Bogdanović posebno ističe da se broj ovih prekršaja višestruko smanjio od juna, te da je značajno smanjeno emitovanje programa u kojima se mogu čuti psovke i vulgarni jezik.

Prema podacima za jul, Bogdanović tvrdi da su takvi prekršaji gotovo nestali. Bogdanović ističe da je politika RRA da traži najefikasniji način da se neprimereni sadržaji uklone sa programa, te da je često i samo skretanje pažnje emiterima uspešno sredstvo da se postignu standardi određeni zakonom. Portparol Republičke radiodifuzne agencije, u istom intervjuu, naveo je i da je broj prekršaja odredbi Zakona o oglašavanju značajno smanjen nakon podnošenja prekršajnih prijava od strane RRA.

Zakonom o radiodifuziji predviđena je obaveza emitera da programe, čiji sadržaji mogu da škode fizičkom, mentalnom ili moralnom razvoju dece i omladine, jasno označe. Ova odredba je preciznije uređena Kodeksom ponašanja emitera koji je Republička radiodifuzna agencija usvojila 2007. godine. Kodeks predviđa da su emiteri obavezni da određene sadržaje emituju samo u doba kada deca i omladina ne bi trebalo da prate programe radija i televizije (scene seksa, erotike, filmovi sa izrazito brutalnim nasiljem, prikazivanje narkomanije i sličnih sadržaja), odnosno da vode računa o uobičajenom rasporedu aktivnosti dece i posebno da izbegavaju emitovanje problematičnog materijala u vreme kada se može očekivati da maloletnici gledaju ili slušaju programe radija i televizije. Kodeks predviđa i obavezu posebne najave ili označavanja programa koji mogu ugrožavati decu i omladinu brojkom koja upućuje na minimalni uzrast dece koja mogu pratiti program pre i na početku programa i na svakih 15 minuta trajanja programa. Emiteri su slobodni da programe klasifikuju po svom nahođenju, ali Republička radiodifuzna agencija ima pravo da upozori ili kazni emitera koji za decu neprikladne sadržaje uopšte ne obeležavaju, ne obeležavaju na način propisan Kodeksom ili sistematski pogrešno određuju granicu uzrasta za koji je neki program pogodan. U odnosu na navode portparola Republičke radiodifuzne agencije koji se odnose na prekršaje odredbi Zakona o oglašavanju, podsećamo da je tim Zakonom predviđeno da RRA, pored toga što donosi bliža pravila o oglašavanju i sponzorstvu na televiziji i radiju, vrši i nadzor nad primenom odredaba Zakona o oglašavanja kojima se uređuje oglašavanje putem televizijskih i radio programa. U sklopu takvog nadzora, RRA je još početkom ove godine podnela jedan broj prekršajnih prijava protiv nacionalnih emitera, ali još nije poznato da je ijedan postupak po tim prijavama pokrenut. Nezadovoljstvo RRA sporošću prekršajnih sudova u postupanju po njihovim prijavama, dovelo je do izjava pojedinih članova saveta RRA kojima se traži da se zakonom ovlasti Agencija da neposredno izriče novčane kazne.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

3.1. Poverenik za informacije od javnog značaja, Rodoljub Šabić, izjavio je da je za prvih sedam meseci 2010. godine registrovano 1.686 predmeta po žalbama zbog nepoštovanja prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja, dok je za celu 2009. godinu bilo

registrovano 1.865, a za godinu pre nje 1.517 predmeta. Ovo znači da bi do kraja godine broj predmeta mogao biti dvostruko veći nego prethodne. Šabić ističe da da je dobro što građani na ovaj način insistiraju na ostvarivanju svojih prava, ali takođe konstatuje da još uvek ima dosta problema, s obzirom na stalno rastući broj žalbi. Najveći broj žalbi podnosi se protiv Ministarstva unutrašnjih poslova, Agencije za privatizaciju i Ministarstva finansija, koje ima i značajan broj neizvršenih naloga Poverenika. Što se tiče izveštaja o radu državnih organa, Šabić navodi da ih je stiglo 737 (oko stotinu više nego prethodne godine), ali da ni taj broj nije zadovoljavajući. Dalje, Poverenik ističe da prosek po ovom pitanju kvare organi pravosuđa, ali da je to zbog reorganizacije pravosuđa donekle i razumljivo.

Poverenik za informacije od javnog značaja nadležan je da rešava po žalbama protiv rešenja organa vlasti kojima su povređena prava uređena Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Poverenik, međutim, nije nadležan da rešava po žalbama protiv rešenja Narodne skupštine, predsednika Republike, Vlade Republike Srbije, Vrhovnog suda Srbije, Ustavnog suda i Republičkog javnog tužioca, protiv kojih se može pokrenuti samo upravni spor, tako da se gore izneta statistika ne odnosi i na ove organe, odnosno eventualna njihova rešenja kojima nije udovoljeno zahtevima za slobodan pristup informacijama od javnog značaja u njihovom posedu. U odnosu na neizvršene naloge Poverenika, podsećamo da je izmenama Zakona iz maja ove godine, Poverenik ovlašćen da za neizvršenje svojih rešenja izriče novčane kazne. Izveštaji o radu državnih organa, podnose se Povereniku za informacije od javnog značaja do 20. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a sadrže podatke o broju podnetih zahteva tom organu, broju potpuno ili delimično usvojenih zahteva, kao i o broju odbačenih i odbijenih zahteva, podatke o broju i sadržini žalbi protiv rešenja kojima se odbacuje ili odbija zahtev, podatke o ukupnom iznosu naplaćenih naknada za ostvarivanje prava na pristup informacijama od javnog značaja, podatke o merama preduzetim u vezi sa obavezom objavljivanja informatora, podatke o merama preduzetim u vezi sa održavanjem nosača informacije i podatke o merama preduzetim u vezi sa obukom zaposlenih u cilju primene Zakona. Rastući broj postupaka koji se vode pred Poverenikom, ukazuje i na rastuću primenu Zakona, ali i na rastuće poverenje javnosti u instituciju Poverenika.

3.2. Zamenik Osnovnog javnog tužioca u Zaječaru, Dejan Stojanović, odbio je da odgovori na zahtev novinarka B92 napisan latinicom, jer „ne razume jezik“ i „čita samo ćirilicu“. Zahtev se ticao informacija o postupku koji se vodi povodom nedavne pucnjave u kafiću „Plus“ u Zaječaru, kada je policajac van dužnosti ranio jednog mladića. „Moram da priznam da sam se malo zbunila i pitala ga na kom sam jeziku poslala prvi zahtev, na šta je on odgovorio da ne zna koji je jezik u pitanju, jer je napisan latinicom i ponovio da, ukoliko želim da mi odgovori, prekucam na ćirilicu i pošaljem ponovo faksom,“ izjavila je novinarka

Sonja Kamenković. U Republičkom javnom tužilaštvu kažu da je reč o nesporazumu, dok Poverenik za informacije od javnog značaja upozorava da je takav stav neprihvatljiv u demokratskom društvu. Poverenik za informacije od javnog značaja, Rodoljub Šabić, izjavio je da je reakcija zamenika osnovnog tužioca u Zaječaru nepojmljiva za demokratsko društvo. „Nije valjda da bi gospodin tužilac odbio da primi prijavu za višestruko ubistvo samo zato što je pisana latinicom? To je jedan nonsens“, rekao je Šabić. Tomo Zorić, portparol Republičkog javnog tužilaštva, potvrdio je da tužilaštvo sva novinarska pitanja, krivične prijave i druge podneske prima i na ćirilichnom i na latiničnom pismu, kao i na jezicima nacionalnih manjina.

Nijednim propisom u Srbiji nije propisano da se građani državnim organima, kada im se obraćaju u pisanoj formi, nužno obraćaju ćirilichnim pismom. Naprotiv, Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma predviđa da se državni organi i ustanove, preduzeća i druge organizacije kad vrše javna ovlašćenja, koriste srpskim jezikom i ćirilichnim pismom kada opšte međusobno, odnosno kada se obraćaju građanima, ali ne i da su građani dužni da se tim istim pismom, pa čak ni jezikom, obraćaju njima. Naprotiv, isti Zakon predviđa da svako ima pravo da u postupku pred organom, odnosno organizacijom koja u vršenju javnih ovlašćenja rešava o njegovom pravu i dužnosti upotrebljava svoj jezik i da se u tom postupku upozna sa činjenicama na svom jeziku. Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, o čijoj primeni u konkretnom slučaju jeste reč, predviđeno je da svako ima pravo da mu bude saopšteno da li organ vlasti poseduje određenu informaciju od javnog značaja, odnosno da li mu je ona inače dostupna. Reč je dakle o pravu koje nije priznato samo građanima Srbije, pa ni samo onima koji govore srpski jezik, odnosno ni samo onima koji znaju ili koriste ćirlicu. Inače polazeći od uslova za izbor javnih tužilaca i njihovih zamenika, a koji podrazumevaju i državljanstvo Republike Srbije, završen Pravni fakultet i položen pravosudni ispit, nesumnjivo je da je zamenik tužioca, Dejan Stojanović, morao znati latinicu koja se u Srbiji uči u nižim razredima osnovne škole i koristi paralelno sa ćirilicom, te da se u konkretnom slučaju radi o najobičnijem šikaniranju. U konkretnom slučaju, pored povrede prava na slobodan pristup informacijama od javnog značaja, postoji i ograničenje slobode javnog informisanja, odnosno ograničenje slobodnog protoka informacija.